

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO
4.103 STRAIPSNIO (2006 M. SPALIO 17 D. REDAKCIJA) 3 DALIES IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO 28 STRAIPSNIO
(2006 M. SPALIO 17 D., 2009 M. LAPKRIČIO 19 D. REDAKCIJOS)
3 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2011 m. sausio 31 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo nariui Konstantui Rameliui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2011 m. sausio 11 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 3/2009-24/2009-37/2009-1/2010-3/2010-4/2010-5/2010-11/2010-17/2010-26/2010-45/2010-57/2010-58/2010-59/2010-60/2010-61/2010 pagal:

1) pareiškėjo – Anykščių rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas

(neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-2/2009);

2) pareiškėjo – Šiaulių miesto apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-26/2009);

3) pareiškėjo – Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-48/2009);

4) pareiškėjo – Jurbarko rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-67/2009);

5) pareiškėjo – Kaišiadorių rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos

įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-1/2010);

6) pareiškėjo – Marijampolės rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, kitas reikšmingas bylai aplinkybes, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neadekvatus padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai (prašymas Nr. 1B-2/2010);

7) pareiškėjo – Druskininkų miesto apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-4/2010);

8) pareiškėjo – Trakų rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos

Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-11/2010);

9) pareiškėjo – Marijampolės rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, kitas reikšmingas bylai aplinkybes, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neadekvatus padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai (prašymas Nr. 1B-19/2010);

10) pareiškėjo – Panevėžio miesto apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-30/2010);

11) pareiškėjo – Marijampolės rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, pažeidėjo asmenybę, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti savavališkos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-52/2010);

12) pareiškėjo – Druskininkų miesto apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria

juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui nugriauti statinį neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-62/2010);

13) pareiškėjo – Kauno rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į reikšmingas bylai aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo principais, nuspręsti, kad savavališkos statybos padarinius galima pašalinti ne tik įpareigojus statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti, nes dėl tam tikrų byloje paaaiškėjusių esminių aplinkybių tai būtų neteisinga, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-63/2010);

14) pareiškėjo – Klaipėdos miesto apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-67/2010);

15) pareiškėjo – Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-75/2010);

16) pareiškėjo – Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-76/2010).

Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 17 d., 2010 m. gegužės 18 d. ir 2011 m. sausio 3 d. sprendimais pareiškėjų – Anykščių rajono apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-2/2009 (byla Nr. 3/2009), Šiaulių miesto apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-26/2009 (byla Nr. 24/2009), Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-48/2009 (byla Nr. 37/2009), Jurbarko rajono apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-67/2009 (byla Nr. 1/2010), Kaišiadorių rajono apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-1/2010 (byla Nr. 3/2010), Marijampolės rajono apylinkės teismo prašymai Nr. 1B-2/2010, 1B-19/2010, 1B-52/2010 (bylos Nr. 4/2010, 17/2010, 45/2010), Druskininkų miesto apylinkės teismo prašymai Nr. 1B-4/2010, 1B-62/2010 (bylos Nr. 5/2010, 57/2010), Trakų rajono apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-11/2010 (byla Nr. 11/2010), Panevėžio miesto apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-30/2010 (byla Nr. 26/2010), Klaipėdos miesto apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-67/2010 (byla Nr. 58/2010), Kauno rajono apylinkės teismo prašymas Nr. 1B-63/2010 (byla Nr. 59/2010), Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymai Nr. 1B-75/2010, 1B-76/2010 (bylos Nr. 60/2010, 61/2010) buvo sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 3/2009-24/2009-37/2009-1/2010-3/2010-4/2010-5/2010-11/2010-17/2010-26/2010-45/2010-57/2010-58/2010-59/2010-60/2010-61/2010.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas – Anykščių rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2008 m. gruodžio 19 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Civilinio kodekso (toliau – ir CK) 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais,

nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-2/2009).

2. Pareiškėjas – Šiaulių miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2009 m. balandžio 21 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-26/2009).

3. Pareiškėjas – Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2009 m. spalio 6 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-48/2009).

4. Pareiškėjas – Jurbarko rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2009 m. gruodžio 21 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio

1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-67/2009).

5. Pareiškėjas – Kaišiadorių rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. sausio 12 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-1/2010).

6. Pareiškėjas – Marijampolės rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. sausio 15 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, kitas reikšmingas bylai aplinkybes, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neadekvatus padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai (prašymas Nr. 1B-2/2010).

7. Pareiškėjas – Druskininkų miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. sausio 20 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-4/2010).

8. Pareiškėjas – Trakų rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. kovo 5 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m.

spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-11/2010).

9. Pareiškėjas – Marijampolės rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. vasario 25 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, kitas reikšmingas bylai aplinkybes, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neadekvatus padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai (prašymas Nr. 1B-19/2010).

10. Pareiškėjas – Panevėžio miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. gegužės 13 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-30/2010).

11. Pareiškėjas – Marijampolės rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. birželio 14 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, pažeidėjo asmenybę, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti savavališkos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti

taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-52/2010).

12. Pareiškėjas – Druskininkų miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. liepos 2 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui nugriauti statinį neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-62/2010).

13. Pareiškėjas – Kauno rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. birželio 29 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į reikšmingas bylai aplinkybes bei vadovaujantis teisingumo, protingumo principais, nuspręsti, kad savavališkos statybos padarinius galima pašalinti ne tik įpareigojus statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti, nes dėl tam tikrų byloje paaikšėjusių esminių aplinkybių tai būtų neteisinga, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-63/2010).

14. Pareiškėjas – Klaipėdos miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. liepos 8 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-67/2010).

15. Pareiškėjas – Švenčionių rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su

prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-75/2010).

16. Pareiškėjas – Švenčionių rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2010 m. birželio 8 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams (prašymas Nr. 1B-76/2010).

II

Pareiškėjų – Anykščių rajono apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-2/2009), Šiaulių miesto apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-26/2009), Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-48/2009), Jurbarko rajono apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-67/2009), Kaišiadorių rajono apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-1/2010), Marijampolės rajono apylinkės teismo prašymai (Nr. 1B-2/2010, 1B-19/2010 ir 1B-52/2010), Druskininkų miesto apylinkės teismo prašymai (Nr. 1B-4/2010 ir 1B-62/2010), Trakų rajono apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-11/2010), Panevėžio miesto apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-30/2010), Kauno rajono apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-63/2010), Klaipėdos miesto apylinkės teismo prašymas (Nr. 1B-67/2010) ir Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymai (Nr. 1B-75/2010 ir 1B-76/2010) grindžiami šiais iš esmės analogiškais argumentais.

Pareiškėjų nuomone, taikydamas ginčijamą teisinį reguliavimą, savavališkos statybos atveju pagal suinteresuoto asmens ieškinį teismas privalo įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti arba, jeigu buvo pažeisti projekto sprendiniai ar kiti teisės aktų reikalavimai, statinį pertvarkyti (dalį jo nugriauti, perstatyti ar pan.). Taikydamas ginčijamą teisinį reguliavimą, teismas

gali priimti tik formalų sprendimą, pademonstruoti teisingumo vykdymo regimybę. Toks teisinis reguliavimas, pareiškėjų manymu, nesuteikia teismui teisės atsižvelgti į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias ir kitas reikšmingas aplinkybes bei vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais nuspręsti, kad CK 4.103 straipsnyje ir Statybos įstatymo 28 straipsnyje numatytas įpareigojimas statinį nugriauti arba pertvarkyti neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas.

Pareiškėjai – Anykščių rajono apylinkės teismas, Šiaulių miesto apylinkės teismas, Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas, Jurbarko rajono apylinkės teismas, Trakų rajono apylinkės teismas, Panevėžio miesto apylinkės teismas, Marijampolės rajono apylinkės teismas, Kauno rajono apylinkės teismas, Klaipėdos miesto apylinkės teismas ir Švenčionių rajono apylinkės teismas taip pat pažymėjo, kad, remiantis Konstitucinio Teismo doktrina, *inter alia* Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimu, teisingumo vykdymas teismuose nėra vien formalus procesas ir turi būti suprantamas ne kaip pats sprendimo priėmimas teisme, bet kaip teisingo sprendimo priėmimas. Už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos teisės pažeidimui, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau nei reikia, nustatomos nuobaudos turi būti diferencijuojamos taip, kad jas taikant būtų galima atsižvelgti į teisės pažeidimo pobūdį, atsakomybę lengvinančias ir kitas aplinkybes. Pareiškėjų nuomone, ginčijamas teisinis reguliavimas užkerta teismams kelią vykdyti teisingumą ir prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo narių K. Ramelio ir A. Stancikienės rašytiniai paaiškinimai.

1. Seimo nario K. Ramelio rašytiniuose paaiškinimuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijai. K. Ramelio pozicija grindžiama šiais argumentais.

Nuostata, jog teisingumą vykdo tik teismai, reiškia, kad konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teisingo, o ne formalaus sprendimo priėmimas. Teismas, būdamas vienintelė institucija, turinti teisę valstybės ir visuomenės vardu įgyvendinti teisingumą, privalo turėti tam tikrą manevro laisvę ir diskrecijos teisę, kad galėtų įgyvendinti šią funkciją. Atėmus iš teismų galimybę priimti sprendimą vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, atsižvelgiant į tam tikras itin svarbias aplinkybes, teismo sprendimas taptų grynai formalus ir nereikalingas.

Teisinė valstybė pripažįsta ne įstatymo, o teisės viršenybę, dėl kurios būtina pirmumą teikti realiai žmogaus teisių apsaugai, o ne formalizmui. Todėl, K. Ramelio manymu, ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijai.

2. Seimo narė A. Stancikienė rašytiniuose paaiškinimuose teigia, kad ginčijamas teisinis

reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai, ir savo poziciją grindžia šiais argumentais.

2.1. Visuotinai žinoma, kad iš ne teisės teisė nekyla, todėl ankstesnis teisinis reguliavimas, kurį taikant buvo galima sutvarkius dokumentus įteisinti savavališkas statybas, buvo taisytinas. Ginčijamu teisiniu reguliavimu siekta užkirsti kelią savavališkoms statyboms, nes nemažai statytojų plačiai naudojami iki tol įstatymuose buvusią numatyta galimybę statinių įteisinti vėliau. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo pakeitimo įstatymo *travaux preparatoires* rodo, kad pakeitimais siekta sumažinti korupcijos, susijusios su nelegaliai statomų statinių įteisinimu, mastą.

2.2. Įvykdžius teisės aktų nustatytus reikalavimus statybų procesui, garantuojama statinio kokybė, apsaugomi teisėti asmenų interesai. Vykdamas savavališką statybą, kai nesilaikoma minėtų reikalavimų, yra pažeidžiama tiek viešasis interesas, tiek privačių asmenų teisės bei interesai.

2.3. Pagal dabartinį teisinį reguliavimą vienareikšmiškai nenurodoma nugriauti savavališkai pastatyto statinio, bet suteikiama galimybė jį pertvarkyti pagal nustatytus reikalavimus. Statybos įstatymo 28 straipsnyje ir CK 4.103 straipsnyje nurodytos tos pačios sankcijos už skirtingai vertinamus teisės pažeidimus – savavališką statybą ir neteisėtą statybą. Kitoks įpareigojimas, negu nugriauti savavališkai pastatytą statinį, kurio statyba pagal teritorijų planavimo dokumentus yra negalima, ir negalėtų būti nustatytas, nes tokių statinių statyba iš viso negalima.

2.4. Konstitucija ir įstatymas gina tik teisėtai įgytas nuosavybės teises, tad abejotina, ar įstatyme galėtų būti įtvirtinta galimybė savavališkai pastatyto statinį įteisinti net ir tuo atveju, kai savavališkai pastatyto statinio statyba yra galima. Tad abejotina, kad CK 4.103 straipsnyje ir Statybos įstatymo 28 straipsnyje įtvirtintų sankcijų sąrašas galėtų būti plečiamas.

IV

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro Remigijaus Šimašiaus, Lietuvos Respublikos valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkės Lauros Nalivaikienės rašytiniai paaiškinimai.

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui paaiškinimus pateikė specialistai – I. e. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininko pavaduotojo pareigas Ivona Šuškevič ir šios inspekcijos Strategijos ir analizės skyriaus vedėjas Arūnas Miniūnas.

V

Suinteresuoto asmens – Seimo atstovas K. Ramelis pritarė savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytiems argumentams, taip pat atsakė į teisėjų klausimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:**I**

1. Pareiškėjai – Anykščių rajono apylinkės teismas, Šiaulių miesto apylinkės teismas, Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas, Jurbarko rajono apylinkės teismas, Trakų rajono apylinkės teismas, Panevėžio miesto apylinkės teismas, Klaipėdos miesto apylinkės teismas ir Švenčionių rajono apylinkės teismas (prašymai Nr. 1B-2/2009, 1B-26/2009, 1B-48/2009, 1B-67/2009, 1B-11/2010, 1B-30/2010, 1B-67/2010, 1B-75/2010 ir 1B-76/2010) Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Pareiškėjai – Kaišiadorių rajono apylinkės teismas ir Druskininkų miesto apylinkės teismas (prašymai Nr. 1B-1/2010, 1B-4/2010 ir 1B-62/2010) Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Pareiškėjas – Marijampolės rajono apylinkės teismas (prašymai Nr. 1B-2/2010 ir 1B-19/2010) Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, kitas reikšmingas bylai aplinkybes, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti neteisėtos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes yra akivaizdžiai neadekvatus padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai.

Pareiškėjas – Marijampolės rajono apylinkės teismas (prašymas Nr. 1B-52/2010) Konstitucinio Teismo prašo ištirti ir tai, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, pažeidėjo asmenybę, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui pašalinti savavališkos statybos padarinius – per nustatytą terminą statinį nugriauti arba jį pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) – neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Pareiškėjas – Kauno rajono apylinkės teismas (prašymas Nr. 1B-63/2010) Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į reikšmingas bylai aplinkybes bei vadovaujantis teisingumo ir protingumo principais, nuspręsti, kad savavališkos statybos padarinius galima pašalinti ne tik įpareigojus statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti, nes dėl tam tikrų byloje paaiškėjusių esminių aplinkybių tai būtų neteisinga, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. Nors pareiškėjai savo prašymuose Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria jame nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais, nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštarauja Konstitucijai, iš pareiškėjų prašymų argumentų matyti, kad jie abejoja, ar CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria joje nėra numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, gali priimti kitokią sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

3. Nors pareiškėjai savo prašymuose Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar Statybos įstatymo 28 straipsnis (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) ta apimtimi, kuria jame nėra numatyta galimybė teismui, atsižvelgus į teisės pažeidimo pobūdį, jo mastą, atsakomybę lengvinančias bei kitas reikšmingas aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais,

nuspręsti, kad įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) neturi būti taikomas, nes dėl tam tikrų itin svarbių aplinkybių yra akivaizdžiai neproporcingas (neadekvatus) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisingas, neprieštaravo (neprieštarauja) Konstitucijai, iš pareiškėjų prašymų argumentų matyti, kad jie abejoja, ar Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalis ta apimtimi, kuria joje nebuvo (nėra) numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo (gali) priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštaravo (neprieštarauja) Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

4. Taigi, atsižvelgdamas į pareiškėjų prašymuose išdėstytus argumentus, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tirs, ar:

– CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nėra numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, gali priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo (nėra) numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo (gali) priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštaravo (neprieštarauja) Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

II

1. Seimas 2000 m. liepos 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, įsigaliojusį 2000 m. rugsėjo 6 d., kurio 1 straipsniu buvo patvirtintas naujas Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Pagal šio įstatymo 2 straipsnį Civilinis kodeksas (2000 m. liepos 18 d. redakcija) įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d. (su tam tikromis išimtimis). Civilinis kodeksas (2000 m. liepos 18 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

2. CK (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 4.103 straipsnyje „Normatyvinių statybos techninių dokumentų pažeidimo civilinės teisinės pasekmės“ buvo nustatyta:

„1. Fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie pasistatė, stosis arba rekonstruoja statinį neturėdami nustatyto leidimo, reikiamai suderinto ir patvirtinto projekto arba tai daro su esminiais nukrypimais nuo statinio projekto, arba šiurkščiai pažeisdami pagrindinius normatyvinius statybos techninius dokumentus, arba turėdami neteisėtai išduotą leidimą, neturi teisės tokiu statiniu naudotis ar

disponuoti (parduoti, padovanoti, išnuomoti ir pan.).

2. Asmenys, kurių teisės ir interesai yra pažeidžiami, 1 dalyje nurodytu atveju turi teisę kreiptis į teismą dėl statinio statybos taisyklių ar leidimo statybai išdavimo tvarkos pažeidimo.

3. Teismas savo sprendimu gali:

1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai patvirtinti projektą, padaryti reikiamus jo pakeitimus, gauti nustatytą leidimą ar pašalinti kitus trūkumus, susijusius su statinio statybos dokumentų tinkamu įforminimu;

2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.);

3) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti.

4. Jeigu statytojas per nustatytą terminą įvykdo šio straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytus reikalavimus, nekilnojamuosius daiktus registruojanti institucija privalo teisiškai įregistruoti statybą.

5. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų reikalavimų, statinys (jo dalis) gali būti teismo sprendimu nugriaunamas statytojo lėšomis.

6. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyto reikalavimo, statinys (jo dalis) teismo sprendimu nugriaunamas statytojo lėšomis.

7. Statybinės medžiagos, likusios statinius nugriovus, yra statytojo nuosavybė.

8. Dėl normatyvinių statybos techninių dokumentų pažeidimo padaryta žala atlyginama šio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus trečiajame skirsnyje nustatyta tvarka.“

Taigi CK 4.103 straipsnyje (2000 m. liepos 18 d. redakcija) buvo įtvirtintos statybos, kuria pažeidžiami tam tikri teisės aktų reikalavimai (statybos darbai vykdyti be nustatyto leidimo, reikiamai suderinto ir patvirtinto projekto, turint neteisėtai išduotą leidimą, esmingai nukrypstant nuo statinio projekto ar šturkščiai pažeidžiant pagrindinius normatyvinius statybos techninius dokumentus), civilinės teisinės pasekmės.

CK 4.103 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 3 dalyje buvo įtvirtinta teismo, nagrinėjančio bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinių teisių pasekmių, teisė priimti sprendimą įpareigoti statytoją ne tik reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti, bet ir per nustatytą terminą reikiamai patvirtinti projektą, padaryti reikiamus jo pakeitimus, gauti nustatytą leidimą ar pašalinti kitus trūkumus, susijusius su tinkamu statinio statybos dokumentų įforminimu.

3. Su statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, civilinėmis teisinėmis pasekmėmis susiję santykiai reguliuojami ne tik CK, bet ir kituose teisės aktuose, *inter alia* Statybos įstatyme.

4. Seimas 2001 m. lapkričio 8 d. priėmė Statybos įstatymo pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2002 m. liepos 1 d., kurio 1 straipsniu Statybos įstatymas (1996 m. kovo 19 d. redakcija su

vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Šis įstatymas ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas.

4.1. Statybos įstatymo 2 straipsnio (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) „Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos“ 71 dalyje buvo nustatyta: „Savavališka statinio statyba (griovimas) – statinio statyba (griovimas) be šio Įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo; nesudėtingo statinio statyba be normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto dokumento, kai statybos leidimas neprivalomas.“

4.2. Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) „Savavališkos statybos padarinių šalinimas“ buvo nustatyta:

„1. Apskritis viršininko administracijos, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pareigūnai, atliekantys statybos valstybinę priežiūrą pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją, vadovaudamiesi Civiliniu kodeksu ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksu, nustatę, kad statinio statyba vykdoma pažeidžiant šį Įstatymą ir kitus teisės aktus:

1) surašo savavališkos statybos aktą, pareikalauja iš statytojo ir rangovo (jei darbai vykdomi rangos būdu) tuojau pat sustabdyti statybos darbus ir įteikia jiems aktą pasirašytinai arba registruotu laišku;

2) Administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka surašo administracinio teisės pažeidimo protokolą ir nagrinėja administracinę bylą dėl administracinės nuobaudos paskyrimo arba siunčia šį protokolą teismui;

3) nagrinėja savavališkos statybos priežastis bei aplinkybes, gauna statinio saugos ir paskirties reikalavimų valstybinės priežiūros institucijų išvadas, rengia ir teikia pagal priklausomybę apskrities viršininkui pasiūlymus dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo arba pagal kompetenciją priima reikalingą sprendimą.

2. Apskritis viršininko administracija arba Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 5, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją išnagrinėja savavališkos statybos aktą bei pareigūnų siūlymus dėl jos padarinių pašalinimo ir nustatydamą įvykdymo terminą priima vieną iš šių sprendimų:

1) sustabdyti statinio statybą ir pareikalauti iš statytojo (užsakovo) nugriauti statinį, jei teritorijoje, kurioje vykdoma naujo statinio statyba ar statinys rekonstruojamas, draudžiama bet kurio ar tam tikros paskirties naujo statinio statyba ar statinio rekonstravimas; per nurodytą terminą šio reikalavimo neįvykdžius, kreiptis į teismą;

2) jei statinio statyba gali būti vykdoma, leisti statytojui (užsakovui) parengti statinio projektą ir gauti statybos leidimą;

3) įpareigoti statytoją (užsakovą), įvykdžiusį šio straipsnio 2 dalies 2 punkto reikalavimus,

perdirbti savavališkai atliktus statybos darbus pagal statinio projektą;

- 4) pareikalauti iš statytojo (užsakovo) savo lėšomis statinį nugriauti ir sutvarkyti statybvietę;
- 5) kreiptis į teismą nepriėmus šios dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų sprendimų.

3. Jei statytojas (užsakovas) per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 2 dalies 2, 3, 4 punktuose nurodytų reikalavimų, apskrities viršininko administracija ar Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją teikia teismui prašymą (pareiškimą) dėl įpareigojimų vykdymo.

4. Savavališkos statybos akto surašymo tvarką bei formą nustato Vyriausybės įgaliota institucija.“

4.3. Taigi Statybos įstatymo (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) 28 straipsnyje buvo įtvirtintos savavališkos statinio statybos (statybos, vykdytos neturint nustatytą tvarka gauto statybos leidimo ar kito normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto dokumento, kai statybos leidimas neprivalomas) teisinės, *inter alia* civilinės teisinės, pasekmės.

Statybos įstatymo (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) 28 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta institucijų, atliekančių statybos valstybinę priežiūrą, teisė išnagrinėjus savavališkos statybos aktą priimti sprendimą ne tik įpareigoti statytoją nugriauti statinį arba perdirbti savavališkai atliktus statybos darbus pagal statinio projektą, bet ir leisti statytojui (užsakovui) parengti statinio projektą ir gauti statybos leidimą, jei statinio statyba gali būti vykdoma; statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos galėjo kreiptis į teismą, jei nebuvo priimamas nė vienas iš minėtų sprendimų (2 dalies 5 punktas) arba jei statytojas per nustatytą terminą nebuvo įvykęs institucijų priimtų sprendimų (3 dalis).

5. Seimas 2006 m. spalio 17 d. priėmė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2006 m. spalio 31 d., kuriuo buvo pakeistas ir CK 4.103 straipsnio pavadinimas.

CK 4.103 straipsnis (2006 m. spalio 17 d. redakcija) „Neteisėtos statybos civilinės teisinės pasekmės“, kurį ginčija pareiškėjai, buvo išdėstytas taip:

„1. Jeigu statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, tai statytojas neturi teisės tokiu statiniu naudotis ar juo disponuoti (parduoti, padovanoti, išnuomoti ar pan.). Koks statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai, nustato įstatymai.

2. Asmenys, kurių teisės ir interesai yra pažeidžiami, ir kiti įstatymų įgalioti asmenys dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų turi teisę kreiptis į teismą.

3. Teismas savo sprendimu gali:

- 1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio

nugriauti, perstatyti ar pan.);

2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti.

4. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, statinys (jo dalis) teismo sprendimu pertvarkomas statytojo lėšomis.

5. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodyto reikalavimo, statinys teismo sprendimu nugriaunamas statytojo lėšomis.

6. Statybinės medžiagos, likusios statinius nugriovus, yra statytojo nuosavybė.

7. Dėl normatyvinių statybos techninių dokumentų pažeidimo padaryta žala atlyginama šio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus trečiajame skirsnyje nustatyta tvarka.“

Palyginus CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, kurį ginčija pareiškėjai, su nustatytu CK 4.103 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 3 dalyje matyti, jog jis pakito taip, kad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje numatyta, jog teismas, nagrinėjantis bylą dėl savavališkos arba ne savavališkos, tačiau pažeidžiančios statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus statybos civilinių teisinių pasekmių, gali priimti vieną iš dviejų sprendimų: įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti; CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nenumatyta teismo teisė priimti sprendimą įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai patvirtinti projektą, padaryti reikiamus jo pakeitimus, gauti nustatytą leidimą ar pašalinti kitus trūkumus, susijusius su tinkamu statinio statybos dokumentų įforminimu.

6. Seimas 2006 m. spalio 17 d. taip pat priėmė Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 33, 34 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2006 m. spalio 31 d.

6.1. Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatyta: „Savavališka statinio statyba – statinio (jo dalies) statyba be šio Įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo arba statybos darbų vykdymas, kai statybos leidimas jau netekęs galios (nesudėtingo statinio atveju – neturint normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto privalomojo dokumento ar kai šis dokumentas jau netekęs galios), taip pat kai teismas statybos leidimą pripažino neteisėtu; statinio (jo dalies) statyba turint galiojantį statybos leidimą (nesudėtingo statinio atveju – turint normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodytą privalomąjį dokumentą), tačiau pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius, t. y. keičiama nustatyta statinio vieta sklype, sklypo, statinio ar jo dalių paskirtis, leistinas sklypo užstatymo tankis, leistinas statinio aukštis, nesilaikoma saugomos teritorijos apsaugos reglamento ar kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų, taip pat paveldosaugos reikalavimų.“

Palyginus Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) matyti, kad savavališkų statybų sąvoka buvo išplėsta: pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalį (2006 m. spalio 17 d. redakcija) savavališka statinio statyba laikoma ne tik statinio statyba be įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo ar normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto dokumento, bet ir statybos darbų vykdymas, kai statybos leidimas yra netekęs galios ar pripažintas neteisėtu, taip pat tie atvejai, kai statybos vykdomos turint galiojantį statybos leidimą, tačiau pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius.

Pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatytą reguliavimą esminiais statinio projekto sprendiniais laikomi statinio projekto sprendiniai, kuriais nustatoma statinio vieta sklype, sklypo, statinio ar jo dalių paskirtis, leistinas sklypo užstatymo tankis, leistinas statinio aukštis, saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatyti reikalavimai, taip pat paveldosaugos reikalavimai.

Vadinasi, esminiai statinio projekto sprendiniai, kuriais nustatoma statinio vieta sklype, sklypo, statinio ar jo dalių paskirtis, leistinas sklypo užstatymo tankis, leistinas statinio aukštis, negali būti keičiami taip, kad neatitiktų saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų ar paveldosaugos reikalavimų.

6.2. Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) „Savavališkos statybos padarinių šalinimas“, kurio 3 dalį ginčija pareiškėjai, nustatyta:

„1. Apskritis viršininko administracijos, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pareigūnai, atliekantys statybos valstybinę priežiūrą pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją, vadovaudamiesi Civiliniu kodeksu ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksu, nustatę, kad statinio statyba vykdoma pažeidžiant šį Įstatymą ir kitus teisės aktus:

1) nedelsdami dviem egzemplioriais surašo savavališkos statybos aktą, pareikalauja iš statytojo ir rangovo (jei darbai vykdomi rangos būdu) tuojau pat sustabdyti statybos darbus ir įteikia jiems aktą pasirašytinai arba registruotu laišku;

2) Administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka surašo administracinio teisės pažeidimo protokolą ir nagrinėja administracinio teisės pažeidimo bylą dėl administracinės nuobaudos paskyrimo arba siunčia šį protokolą teismui;

3) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos jį pateikia pagal priklausomybę apskrities viršininkui arba Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Vyriausybės įgaliotos institucijos viršininkui.

2. Apskritis viršininko administracija arba Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 5, 6, 7 dalyse

apibrėžtą kompetenciją išnagrinėja savavališkos statybos aktą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos priima vieną iš šių sprendimų:

1) pareikalauti iš statytojo (užsakovo) per nustatytą terminą savo lėšomis likviduoti savavališkos statybos padarinius – nugriauti ar pagal reikalavimus pertvarkyti savavališkai pastatytą statinį ar savavališkai pastatytą jo dalį ir sutvarkyti statybviетę;

2) kreiptis į teismą, jeigu nepriimamas šios dalies 1 punkte nurodytas sprendimas.

3. Jei statytojas (užsakovas) per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, apskrities viršinininko administracija ar Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją teikia teismui prašymą (pareiškimą) dėl įpareigojimų vykdymo.

4. Savavališkos statybos akto surašymo tvarką bei formą nustato Vyriausybės įgaliota institucija.“

Palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnio (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) 2 dalyje matyti, jog jis pakito taip, kad Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje buvo numatyta, jog statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos, išnagrinėjusios savavališkos statybos aktą, galėjo priimti vieną iš dviejų sprendimų: pareikalauti iš statytojo nugriauti arba pagal reikalavimus pertvarkyti savavališkai pastatytą statinį (jo dalį) ir sutvarkyti statybviетę; jei nebuvo priimamas nė vienas iš minėtų sprendimų, institucijos galėjo kreiptis į teismą. Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje, skirtingai nei Statybos įstatymo 28 straipsnio (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) 2 dalyje, nebuvo numatyta statybos valstybinę priežiūrą atliekančių institucijų teisė priimti sprendimą leisti statytojui (užsakovui) parengti statinio projektą ir gauti statybos leidimą, jei statinio statyba galėjo būti vykdoma.

Palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje, kurią ginčija pareiškėjai, nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnio (2001 m. lapkričio 8 d. redakcija) 3 dalyje matyti, jog jis pareiškėjo ginčijamu aspektu iš esmės nepakito.

6.3. Aiškinant pareiškėjų ginčijamą Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą šios konstitucinės justicijos bylos aspektu pažymėtina, kad pagal Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalį statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos, išnagrinėjusios savavališkos statybos aktus, galėjo pasirinkti ir priimti vieną iš dviejų sprendimų: įpareigoti statytoją statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), arba kreiptis į teismą, jei nepriimamas nė vienas iš minėtų sprendimų. Nei sprendimą priimančioms

kompetentingoms institucijoms, nei teismui, jeigu buvo kreipiamasi į jį, nebuvo numatyta galimybė priimti kitokį sprendimą, nei įpareigoti statytoją statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.). Statytojui, pažeidusiam teisės aktų reikalavimus, per nustatytą terminą neįvykdžius kompetentingų institucijų nurodytų reikalavimų, šios institucijos pagal Statybos įstatymo 28 straipsnio 3 dalį privalėjo kreiptis į teismą dėl įpareigojimų vykdymo.

Teismas, spręsdamas dėl kompetentingų institucijų skirtų įpareigojimų vykdymo ir siekdamas užtikrinti šių įpareigojimų pagrįstumo ir teisėtumo kontrolę, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, negalėjo priimti kitokio sprendimo, nei Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje įtvirtinti galimi kompetentingų institucijų sprendimai, t. y. galėjo tik patvirtinti sprendimą savavališkai pastatytą statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.) bei įpareigoti vykdyti tokį sprendimą.

7. CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) ir Statybos įstatymo (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nuostatos, reguliuojančios santykius, susijusius su statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, civilinėmis teisinėmis pasekmėmis, turi būti aiškinamos sistemiškai.

CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) „Neteisėtos statybos civilinės teisinės pasekmės“ 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytu Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) pažymėtina, kad pagal CK 4.103 straipsnį išskiriamos savavališkos statybos ir statybos, vykdomos pažeidžiant projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, o vadovaujantis Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalimi (2006 m. spalio 17 d. redakcija) savavališkomis buvo laikomos ne tik tos statybos, kurios vykdomos neturint galiojančių statybą leidžiančių dokumentų (be statybos leidimo, kai statybos leidimas pripažintas neteisėtu ar neteko galios), bet ir tos, kurios vykdomos turint galiojančią statybos leidimą, bet pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius, t. y. keičiama nustatyta statinio vieta sklype, sklypo, statinio ar jo dalių paskirtis, leistinas sklypo užstatymo tankis, leistinas statinio aukštis, nesilaikoma saugomos teritorijos apsaugos reglamento ar kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų, taip pat paveldosaugos reikalavimų.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad sąvoka „savavališkos statybos“, vartojama Statybos įstatyme (2006 m. spalio 17 d. redakcija), nėra tapati sąvokai „neteisėtos statybos“, vartojamai CK. Sąvoka „neteisėtos statybos“ apima savavališkos statybos atvejus, apibrėžiamus Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje, ir visus kitus neteisėtų statybų atvejus, kurie nepatenka į savavališkų statybų apibrėžtį. Neteisėtomis, bet ne savavališkomis laikytinos statybos, vykdomos pažeidžiant statinio projekto sprendinius, išskyrus esminius statinio projekto sprendinius (kai keičiama nustatyta statinio vieta sklype, sklypo, statinio ar jo dalių

paskirtis, leistinas sklypo užstatymo tankis, leistinas statinio aukštis), t. y. statybos, vykdomos pažeidžiant neesminius statinio projekto sprendinius, taip pat pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, išskyrus saugomos teritorijos apsaugos reglamento ar kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytus reikalavimus, taip pat paveldosaugos reikalavimus.

8. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste CK 4.103 straipsnyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) konstatuotina, kad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima įvairias situacijas.

8.1. CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima tokias situacijas, kai:

– statyba vykdoma neturint reikiamų statybą leidžiančių dokumentų, t. y. be Statybos įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo arba statybos leidimui jau netekus galios (jei statinys nesudėtingas – be normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto privalomojo dokumento arba šiam dokumentui jau netekus galios), taip pat teismui statybos leidimą pripažinus neteisėtu, ir šie reikiami statybą leidžiantys dokumentai negali būti išduoti, nes tokia statyba apskritai negalima dėl to, kad ja pažeidžiami *inter alia* saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatyti reikalavimai, taip pat paveldosaugos reikalavimai;

– statyba vykdoma turint galiojančius reikiamus statybą leidžiančius dokumentus (statybos leidimą ar kitą normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodytą dokumentą, kai statybos leidimas yra neprivalomas), tačiau pažeidžiant tokius esminius statinio projekto sprendinius, kurie negali būti keičiami dėl to, kad juos pakeitus būtų pažeisti *inter alia* saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatyti reikalavimai ar paveldosaugos reikalavimai.

Kitaip tariant, CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima *inter alia* situacijas, kai yra statomas (pastatytas) toks statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje apskritai yra negalimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti pašalinami tik nugriaunant ar perstatant statinį.

8.2. CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima ir tokias situacijas, kai:

– statyba vykdoma neturint reikiamų statybą leidžiančių dokumentų, t. y. be Statybos įstatymo nustatyta tvarka gauto statybos leidimo arba statybos leidimui jau netekus galios (jei statinys nesudėtingas – be normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodyto privalomojo dokumento arba šiam dokumentui jau netekus galios), tačiau šie reikiami statybą

leidžiantys dokumentai gali būti išduoti, kadangi tokia statyba apskritai yra galima, nes nėra pažeidžiami *inter alia* saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatyti reikalavimai, paveldosaugos reikalavimai, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio;

– statyba vykdoma turint galiojančius reikiamus statybą leidžiančius dokumentus (statybos leidimą ar kitą normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nurodytą dokumentą, kai statybos leidimas yra neprivalomas), tačiau pažeidžiant tokius statinio projekto sprendinius, kurie nėra esminiai, arba (ir) tokius esminius statinio projekto sprendinius, kurie gali būti keičiami, nes juos pakeitus nebūtų pažeisti *inter alia* saugomos teritorijos apsaugos reglamento, kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatyti reikalavimai ar paveldosaugos reikalavimai, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio.

Kitaip tariant, CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima ir tokias situacijas, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio.

9. Apibendrinant išdėstytą teisinį reguliavimą konstatuotina, jog ginčijama CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis reiškia, kad teismas, sprenddamas dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmių, privalo priimti sprendimą įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) ir negali priimti jokio kito sprendimo tiek tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje apskritai negalimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti pašalinami tik nugriaunant ar perstatant statinį, tiek tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, t. y. CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas taikomas iš esmės skirtingiems statybą reguliuojančių teisės aktų pažeidimo atvejams.

Ginčijama CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies nuostata buvo suformuluota imperatyviai: teismas, sprenddamas dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, visais atvejais privalėjo priimti vieną iš dviejų šioje nuostatoje nurodytų sprendimų ir neturėjo galimybės priimti jokio kito sprendimo dėl neteisėtos statybos civilinių teisinių pasekmių.

Tai, kad ir teismai minėtą nuostatą traktuoja kaip imperatyvią, liudija šioje konstitucinės justicijos byloje esantys ją inicijavusių Lietuvos Respublikos teismų (pareiškėjų) prašymai.

10. Seimas 2009 m. liepos 17 d. priėmė Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2, 6, 20, 23, 28, 29, 31, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 23¹ straipsniu įstatymą, kuris dėl 2009 m. liepos 30 d. pareikšto Lietuvos Respublikos Prezidento veto neįsigaliojo.

Seimas 2009 m. lapkričio 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 12, 14, 15, 16, 22, 23, 23¹, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 42 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 45 straipsniu įstatymą, kuris įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.

Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) „Savavališkos statybos padarinių šalinimas“ nustatyta:

„1. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pareigūnai, atliekantys statybos valstybinę priežiūrą pagal šio Įstatymo jiems priskirtą kompetenciją, nustatę, kad statinys pastatytas ar statomas savavališkai:

1) nedelsdami dviem egzemplioriais surašo savavališkos statybos aktą, pareikalauja iš statytojo ir rangovo (jei darbai vykdomi rangos būdu) tuojau pat sustabdyti statybos darbus ir įteikia jiems aktą pasirašytinai arba registruotu laišku;

2) Administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka surašo administracinio teisės pažeidimo protokolą ir nagrinėja administracinio teisės pažeidimo bylą dėl administracinės nuobaudos paskyrimo arba siunčia šį protokolą teismui;

3) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos jį pateikia Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkui ar jo įgaliotam administracijos padalinio vadovui.

2. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos pagal šio Įstatymo jiems priskirtą kompetenciją išnagrinėja savavališkos statybos aktą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos priima vieną iš šių sprendimų:

1) pareikalauti iš statytojo (užsakovo) per nustatytą terminą savo lėšomis likviduoti savavališkos statinio statybos padarinius – nugriauti ar pagal reikalavimus pertvarkyti savavališkai statomą ar pastatytą statinį arba savavališkai statomą ar pastatytą jo dalį ir sutvarkyti statybvietę;

2) kreiptis į teismą, jeigu nepriimamas šios dalies 1 punkte nurodytas sprendimas.

3. Jei statytojas (užsakovas) per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos dėl įpareigojimo vykdyti reikalavimą kreipiasi į teismą.

4. Savavališkos statybos akto surašymo tvarką ir šio akto formą nustato Aplinkos ministerija.“

Palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje matyti, jog jis šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu iš esmės nepakito, t. y. išliko nuostata, kad statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos, išnagrinėjusios savavališkos statybos aktą, galėjo priimti vieną iš dviejų sprendimų: pareikalauti iš statytojo nugriauti arba pagal reikalavimus pertvarkyti savavališkai pastatytą statinį (jo dalį) ir

sutvarkyti statybvietę; jei nebuvo priimamas nė vienas iš minėtų sprendimų, institucijos galėjo kreiptis į teismą.

Palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalyje, kurią ginčija pareiškėjai, nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje matyti, jog jis pareiškėjo ginčijamu aspektu iš esmės nepakito.

11. Seimas 2010 m. liepos 2 d. priėmė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį 2011 m. sausio 1 d., kuriuo *inter alia* buvo pakeistas CK 4.103 straipsnio pavadinimas.

CK 4.103 straipsnis (2010 m. liepos 2 d. redakcija) „Statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinės teisinės pasekmės“ išdėstytas taip:

„1. Jeigu statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, tai tokiu statiniu (jo dalimi) naudotis ar juo disponuoti (parduoti, padovanoti, išnuomoti ar pan.) draudžiama. Koks statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai, nustato įstatymai.

2. Asmenys, kurių teisės ir interesai yra pažeidžiami, ir kiti įstatymų įgalioti asmenys dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų turi teisę kreiptis į teismą.

3. Teismas statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, padarinių šalinimo klausimą išsprendžia įstatymų nustatyta tvarka.“

Palyginus CK 4.103 straipsnio (2010 m. liepos 2 d. redakcija) 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje matyti, jog jis pakito taip, kad CK 4.103 straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) *expressis verbis* nebereglamentuojama, kokį sprendimą gali priimti teismas, nagrinėjantis bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinių teisinių pasekmių; nurodyta, kad teismas statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, padarinių šalinimo klausimą sprendžia įstatymų nustatyta tvarka.

Taigi, CK 4.103 straipsnio 3 dalį išdėsčius 2010 m. liepos 2 d. redakcija, pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu pakito iš esmės.

12. Seimas 2010 m. liepos 2 d. taip pat priėmė Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 12, 16, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 33, 35, 40, 42, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo, šeštojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 23¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 28¹ straipsniu, keturioliktuoju skirsniu ir 1 priedu įstatymą, kuris įsigaliojo 2010 m. spalio 1 d. (su tam tikromis išimtimis). Pažymėtina, kad kai kurios Statybos įstatymo 28 straipsnio (2010 m. liepos 2 d. redakcija) nuostatos įsigalios 2013 m. sausio 1 d.

12.1. Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) nustatyta: „Savavališka statyba – statinio ar jo dalies statyba be galiojančio statybą leidžiančio dokumento arba turint galiojantį statybą leidžiantį dokumentą, tačiau pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius.“

Palyginus Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) matyti, kad pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalį (2010 m. liepos 2 d. redakcija) statinio statyba laikoma savavališka, jei neturima galiojančio statinio statybą leidžiančio dokumento arba pažeidžiami esminiai statinio projekto sprendiniai; šioje nuostatoje nenustatyta, kad statyba laikoma savavališka ir tada, kai nesilaikoma saugomos teritorijos apsaugos reglamento ar kultūros paveldo statinio laikinojo apsaugos reglamento nustatytų reikalavimų, taip pat paveldosaugos reikalavimų.

12.2. Statybos įstatymo 2 straipsnis (2010 m. liepos 2 d. redakcija) papildytas nauja 93 dalimi, kurioje atskirai įtvirtinta sąvoka „esminiai statinio projekto sprendiniai“: „Esminiai statinio projekto sprendiniai – statinio projekto sprendiniai, nustatantys statinio vietą sklype, statinio ar jo dalių paskirtį, statinio laikančiąsias konstrukcijas ir jų išdėstymą, statinio išorės matmenis (aukštį, ilgį, plotį ir pan.) ir įgyvendinantys specialiuosius saugomų teritorijų apsaugos ir (ar) nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės paveldosaugos reikalavimus.“

12.3. Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) „Savavališkos statybos padarinių šalinimas“ *inter alia* nustatyta:

„1. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pareigūnas, atliekantis statybos valstybinę priežiūrą pagal šio Įstatymo jam priskirtą kompetenciją, nustatęs, kad statinys pastatytas ar statomas savavališkai:

- 1) nedelsdamas surašo savavališkos statybos aktą <...>;
- 2) Administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka surašo administracinio teisės pažeidimo protokolą ir nagrinėja administracinio teisės pažeidimo bylą dėl administracinės nuobaudos skyrimo arba siunčia šį protokolą teismui;
- 3) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos jį pateikia Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkui ar jo įgaliotam administracijos padalinio vadovui.

2. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos pagal šio Įstatymo jai priskirtą kompetenciją išnagrinėja savavališkos statybos faktą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos pareikalauja iš statytojo (užsakovo) ar kito šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens savo lėšomis pašalinti savavališkos statybos padarinius:

1) nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvieta;

2) išardyti savavališkai perstatytas ar pertvarkytas statinio dalis ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybvieta;

3) atstatyti (atkurti) nugriautą kultūros paveldo statinį (jo dalį) arba statinį (jo dalį), dėl kurio nugriovimo buvo pažeistas viešasis interesas, ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybvieta.

3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytiems reikalavimams įvykdyti nustatomas 6 mėnesių terminas, reikalavime nurodant, kad šio straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytais atvejais asmuo turi teisę kreiptis į šio Įstatymo 23 straipsnyje nurodytus statybą leidžiančius dokumentus išduodančius subjektus dėl statybą leidžiančio dokumento išdavimo šio Įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. <...>

4. Asmuo, kuriam pateikti šio straipsnio 2 dalies 1 ar 2 punkte nurodyti reikalavimai, turi teisę parengti projektinę dokumentaciją teisės aktų nustatyta tvarka ir, sumokėjęs šio Įstatymo 1 priede nustatytą įmoką už savavališkos statybos įteisinimą, gauti statybą leidžiantį dokumentą tais atvejais, kai žemės sklype (teritorijoje), kuriame nustatyta savavališka statyba, tokios paskirties naujo statinio statyba yra galima arba tokie šio statinio rekonstravimo ar remonto darbai yra galimi pagal galiojančius detaliuosius teritorijų planavimo ar kitus įstatymais jiems prilygintus teritorijų planavimo dokumentus (jeigu jie privalomi), taip pat bendruosius ar specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams <...>.

5. Jeigu asmuo per nustatytą reikalavimo įvykdymo terminą gauna statybą leidžiantį dokumentą, šio dokumento teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą kopiją jis pateikia Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos, kuri ne vėliau kaip per 3 darbo dienas panaikina asmeniui pateiktą reikalavimą.

6. Jeigu asmuo per nustatytą reikalavimo įvykdymo terminą šio straipsnio 2 dalyje nurodyto reikalavimo neįvykdo ar negauna statybą leidžiančio dokumento, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos dėl įpareigojimo vykdyti reikalavimą ne vėliau kaip per mėnesį nuo įpareigojimo termino pabaigos kreipiasi į teismą. Į teismą dėl savavališkai pastatyto ar statomo statinio nugriovimo ar išardymo taip pat gali kreiptis asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai dėl savavališkos statybos yra pažeidžiami.

7. Teismas savo sprendimu gali įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį savo lėšomis per nustatytą terminą:

1) leisti teisės aktų nustatyta tvarka per nustatytą terminą parengti projektinę dokumentaciją ir, sumokėjęs šio Įstatymo 1 priede nustatytą įmoką už savavališkos statybos įteisinimą, gauti statybą leidžiantį dokumentą, išskyrus šio Įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą statybą leidžiantį dokumentą, tais atvejais, kai žemės sklype (teritorijoje), kuriame nustatyta savavališka

statyba, tokios paskirties naujo statinio statyba yra galima arba tokie šio statinio rekonstravimo ar kapitalinio remonto darbai yra galimi pagal galiojančius detaliuosius teritorijų planavimo ar kitus įstatymais jiems prilygintus teritorijų planavimo dokumentus (jeigu jie privalomi), taip pat bendruosius ar specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams; arba

2) nugriauti statinį ir sutvarkyti statybviетę;

3) išardyti savavališkai perstatytas ar pertvarkytas statinio dalis ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybviетę;

4) atstatyti (atkurti) nugriautą kultūros paveldo statinį (jo dalį) arba statinį (jo dalį), dėl kurio nugriovimo buvo pažeistas viešasis interesas, ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybviетę.

8. Teismas, spręsdamas klausimą, ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į savavališka statyba sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, savavališkos statybos padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki savavališkos statybos buvusią padėtį, taip pat įvertina administracinių aktų pagrindu turtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

9. Priimdamas vieną iš šio straipsnio 7 dalyje nurodytų sprendimų, teismas savo sprendime nurodo, kad jeigu per nustatytą terminą teismo reikalavimas nevykdomas, savavališkai pastatytas statinys ar savavališkai pastatyta jo dalis nugriaunami, išardomi ar atstatomi į buvusią padėtį statytojo (užsakovo) ar kito šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis. <...>“

Palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) matyti, jog jis pakito taip, kad savavališkos statybos padarinių šalinimą reglamentuojančiose nuostatose įtvirtinta ne tik kompetentingų institucijų teisė išnagrinėjus savavališkos statybos aktus priimti atitinkamą sprendimą, bet ir teismo, nagrinėjančio bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinių teisinių pasekmių, teisė priimti atitinkamą sprendimą.

Šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu pažymėtina, kad Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) yra numatyta ne tik teismo teisė įpareigoti statytoją per nustatytą terminą savavališkai statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), bet ir tam tikrais atvejais (kai žemės sklype (teritorijoje), kuriame nustatyta savavališka statyba, tokios paskirties naujo statinio statyba yra galima arba tokie šio statinio rekonstravimo ar kapitalinio remonto darbai yra galimi pagal galiojančius detaliuosius teritorijų planavimo ar kitus įstatymais jiems prilygintus teritorijų planavimo dokumentus (jeigu jie privalomi), taip pat bendruosius ar specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės

aktų reikalavimams), atsižvelgus į savavališka statyba sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, savavališkos statybos padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki savavališkos statybos buvusią padėtį, taip pat įvertinus administracinių aktų pagrindu turėtines teises įgijusių asmenų sąžiningumą, leisti nustatytą tvarka statytojui per nustatytą terminą parengti projektinę dokumentaciją ir gauti statybą leidžiantį dokumentą.

12.4. Statybos įstatymas buvo papildytas 28¹ straipsniu (2010 m. liepos 2 d. redakcija) „Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“, kuriame buvo nustatyta:

„1. Nustačius, kad statybą leidžiantis dokumentas išduotas neteisėtai, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos ar kiti asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai yra pažeidžiami, kreipiasi į:

1) bendrosios kompetencijos teismą dėl statybą leidžiančio dokumento pripažinimo negaliojančiu ir statybos padarinių šalinimo, kai statyba yra pradėta;

2) administracinį teismą, kai statyba dar nėra pradėta ir teisme ginčijamas tik statybą leidžiantis dokumentas.

2. Jeigu teismas savo sprendimu pripažįsta statybą leidžiantį dokumentą negaliojančiu, jis savo sprendimu:

1) įpareigoja statytoją (užsakovą) ar kitą šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį per nustatytą terminą teismo nustatytų kaltų asmenų lėšomis nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvieta;

2) įpareigoja statytoją (užsakovą) ar kitą šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį per nustatytą terminą teismo nustatytų kaltų asmenų lėšomis išardyti perstatytas ar pertvarkytas statinio dalis ar atstatyti į buvusią padėtį (atkurti) kultūros paveldo statinį (jo dalį) arba statinį (jo dalį), dėl kurio nugriovimo buvo pažeistas viešasis interesas;

3) leidžia per nustatytą terminą pagal reikiamai pertvarkytą projektinę dokumentaciją gavus naują statybą leidžiantį dokumentą perstatyti ar pertvarkyti statinį ar jo dalį, jeigu toks statinio perstatymas ar pertvarkymas yra galimas pagal galiojančius detaliuosius teritorijų planavimo ar kitus įstatymais jiems prilygintus teritorijų planavimo dokumentus (jeigu jie privalomi), taip pat bendruosius ar specialiuosius teritorijų planavimo dokumentus ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams; šių veiksmų per nustatytą terminą neatlikus, – vykdyti šios dalies 1 ar 2 punkte nurodytus reikalavimus;

4) įpareigoja kompetentingas institucijas per nustatytą terminą pagal statytojo (užsakovo) ar kito šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens tinkamai pertvarkytą projektinę dokumentaciją (jeigu tai būtina), jeigu statinio statyba nepažeidžia galiojančių detaliųjų teritorijų

planavimo ar kitų įstatymais jiems prilygintų teritorijų planavimo dokumentų (jeigu jie privalomi), taip pat bendrųjų ar specialiųjų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams, išduoti naują statybą leidžiantį dokumentą tuo atveju, kai statybą leidžiantis dokumentas buvo išduotas neteisėtai dėl kompetentingų institucijų neteisėtai atliktų procedūrų.

3. Teismas, sprenddamas klausimą, ar įpareigoti statytoją (užsakovą) ar kitą šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą asmenį nugriauti statinį ar jo nenugriauti, atsižvelgia į statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą, statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus padarinių šalinimo pasekmes ir galimybes atkurti iki statybos pagal neteisėtai išduotus statybą leidžiančius dokumentus buvusią padėtį, taip pat įvertina administracinių aktų pagrindu turtingas teises įgijusių asmenų sąžiningumą.

4. Priimdamas vieną iš šio straipsnio 2 dalyje nurodytų sprendimų, teismas savo sprendime nurodo, kad jeigu per nustatytą terminą teismo reikalavimas nevykdomas, statinys ar jo dalis, pastatyti pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, nugriaunami, išardomi ar atstatomi į buvusią padėtį statytojo (užsakovo) ar kito šio Įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto asmens lėšomis.

5. Šio straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytų statybą leidžiančių dokumentų, gautų per teismo sprendimu nustatytą terminą, teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas kopijas asmenys, kuriems šie dokumentai išduoti, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šių dokumentų gavimo pateikia Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos.

6. Nustačius, kad statinys (jo dalis), kurį nuspręsta nugriauti ar atstatyti į buvusią padėtį, priklauso statytojui (užsakovui), kurio kaltės dėl neteisėtai išduoto statybą leidžiančio dokumento išdavimo nėra, ar sąžiningam įgijėjui, teismas šio asmens reikalavimu taip pat sprendžia klausimą dėl žalos atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka. <...>“

Taigi Statybos įstatymo 28¹ straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) atskirai išskirti statybos, vykdomos pagal neteisėtai išduotą statybos leidimą, atvejai ir nustatyta teismo teisė, neteisėtai išduotą statybos leidimą pripažinus negaliojančiu, įpareigoti statytoją nugriauti statinį, išardyti perstatytas ar pertvarkytas statinio dalis ar atstatyti į buvusią padėtį (atkurti) kultūros paveldo statinį (jo dalį) arba statinį (jo dalį), dėl kurio nugriovimo buvo pažeistas viešasis interesas, ir pagal reikiamai pertvarkytą projektinę dokumentaciją gavus naują statybą leidžiantį dokumentą perstatyti ar pertvarkyti statinį ar jo dalį.

12.5. Konstatuotina, kad Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2010 m. liepos 2 d. redakcija) įtvirtinus teismo teisę įvertinti statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, aplinkybes ir pagal nustatytus atvejus, atsižvelgiant į teisinį reguliavimą, priimti atitinkamą sprendimą (ne tik

sprendimą pareikalauti iš statytojo nugriauti arba pagal reikalavimus pertvarkyti savavališkai pastatytą statinį (jo dalį) ir sutvarkyti statybvietę, bet ir sprendimą leisti nustatytą tvarka statytojui per nustatytą terminą parengti projektinę dokumentaciją ir gauti statybą leidžiantį dokumentą), taip pat Statybos įstatymą papildžius nauju 28¹ straipsniu, kuriuo reguliuojami statybos pagal neteisėtai išduotą statybos leidimą padarinių šalinimo teisiniai santykiai ir įtvirtinta teismo teisė, pripažinus statybą leidžiantį dokumentą negaliojančiu, priimti atitinkamą sprendimą, pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, įtvirtintas Statybos įstatymo 28 straipsnyje (2006 m. spalio 22 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos), šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu iš esmės pakito.

13. Minėta, kad CK 4.103 straipsnį išdėsčius 2010 m. liepos 2 d. redakcija pareiškėjų ginčijamas CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 22 d. redakcija) 3 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu taip pat iš esmės pakito.

14. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalį ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėtą teiseną nutraukti. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tai pasakytina ir tais atvejais, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. sprendimas, 2006 m. kovo 30 d., 2006 m. balandžio 14 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai, 2007 m. gegužės 28 d. sprendimas, 2009 m. birželio 22 d. nutarimas). Tačiau, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą, nepaisydamas to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja.

15. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, jog ir kitų teismų praktika rodo, kad teismai, spręsdami bylas dėl statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, ir priimdami sprendimą dėl tokių statybų padarinių šalinimo, privalo atsižvelgti į visas bylos aplinkybes bei sukeltų padarinių aplinkai ir visuomenės interesams mastą.

15.1. Antai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje *V. Č. ir kt. v. V. B. ir kt.* (byla Nr. 3K-3-240/2009) konstatavo: „<...> CK 4.103 straipsnyje nustatytų neteisėtos statybos teisinių pasekmių taikymą lemia ne tik pažeidimo padarymo faktas, bet ir aplinkybės, kurios turi reikšmės taikant atitinkamą sankciją. Kurią iš įstatymo nurodytų sankcijų taikyti, sprendžia teismas kiekvienu konkrečiu atveju, priklausomai nuo aplinkybių, kurioms esant padarytas teisės pažeidimas, taip pat pažeidimo sunkumo, ginamos teisės svarbos ir kitų aplinkybių. Teisminės neteisėtos statybos pasekmės turi būti taikomos atsižvelgiant į taikomų priemonių proporcingumo siekiamam tikslui principą. Proporcingumo principas reikalauja surasti ne tik viešojo ir privataus, bet ir privačių

interesų pusiausvyrą.“

15.2. Neteisėtų statybų ir jų pasekmių klausimai yra spęsti ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudencijoje. Byloje *Hamer prieš Belgiją* EŽTT konstatavo, kad net ir neteisėtai pastatytas statinys laikytinas statytojo nuosavybe, taigi saugomas ir ginamas pagal nuosavybės neliečiamumo principą, nes tam tikrais atvejais priėmus sprendimą nugriauti neteisėtai pastatytą statinį statytojas patiria itin sunkias materialines ekonomines pasekmes. Nepaisant to, EŽTT taip pat pažymėjo, kad ekonomikos imperatyvai ir netgi kai kurios prigimtinės teisės, tokios kaip teisė į nuosavybę, neturėtų nusverti aplinkos apsaugos imperatyvų ir būtinybės užtikrinti viešojo intereso apsaugą, ypač tais atvejais, kai valstybė teisinėmis priemonėmis yra nustačiusi atitinkamą statybos režimą. Vertinant teisės į nuosavybę apsaugą neteisėtos statybos kontekste būtina užtikrinti visuomenės ir asmens interesų pusiausvyrą, todėl kai kuriais atvejais sprendimas statinį nugriauti gali būti laikomas tinkamu ir proporcingu padarytam teisės pažeidimui (2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Hamer prieš Belgiją*, 21861/03).

III

1. Minėta, kad pareiškėjai Konstitucinio Teismo prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nėra numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, gali priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, taip pat ar Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo (nėra) numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo (gali) priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštaravo (neprieštarauja) Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.“

3. Aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas, taip pat nuostata, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, kad konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas

teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas; konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne tik formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne tik išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet ir – svarbiausia – tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai).

4. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad visa teisės sistema turi būti grindžiama konstituciniu teisinės valstybės principu, kuris suponuoja ir nustatytos teisinės atsakomybės proporcingumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 2 d. nutarimas). Konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas) (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2001 m. spalio 2 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. lapkričio 3 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2008 m. sausio 21 d., 2008 m. kovo 15 d., 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimai). Taigi, įstatymu nustatant atsakomybę, taip pat jos įgyvendinimą, turi būti išlaikoma teisinga visuomenės ir asmens interesų pusiausvyra, kad būtų išvengta nepagrįsto asmens teisių ribojimo. Remiantis šiuo principu įstatymais asmens teisės gali būti apribotos tik tiek, kiek yra būtina viešiesiems interesams ginti, tarp pasirinktų priemonių ir siekiamo teisėto ir visuotinai svarbaus tikslo privalo būti protingas santykis. Šiam tikslui pasiekti gali būti nustatytos tokios priemonės, kurios būtų pakankamos ir ribotų asmens teises ne daugiau negu yra būtina (Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 2 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai).

5. Kartu pabrėžtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas atitinkamus santykius, privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, lygiateisiškumo, viešo ir teisingo bylos nagrinėjimo, teisėjų nešališkumo ir nepriklausomumo principų. Įstatymuose turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad jurisdikcinės ir kitos teisę taikančios institucijos būtų nepriklausomos, nešališkos, siektų nustatyti materialią tiesą byloje ir visus sprendimus priimtų tik teisės pagrindu, kad būtų paisoma asmens konstitucinės teisės į tinkamą teismo procesą, kildinamos iš *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo ir neatskiriamai su juo susijusios, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje. Ir, priešingai, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris neleistų teismui, atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti

teisingumą. Antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, būtų nukrypta nuo konstitucinės teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, sampratos, taip pat nuo konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas).

6. Taip pat pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kurį taikant asmuo, nesilaikantis teisės aktų nustatytų reikalavimų, galėtų išvengti teisinės atsakomybės. Konstitucinis teisinės valstybės principas būtų pažeistas, jei įstatyme nebūtų nustatytos atitinkamos teisinio poveikio priemonės, skirtos asmenims, nesilaikantiems teisės aktų nustatytų reikalavimų. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad teisės aktuose nustatytos ir taikomos priemonės būtų proporcingos siekiamam tikslui, neribotų asmens teisių labiau negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam tikslui pasiekti, nesudarytų prielaidų piktnaudžiauti teise.

7. Konstitucinis teisinės valstybės principas nagrinėjamos bylos kontekste aiškintinas kartu su Konstitucijos 47 straipsnio 1 dalimi, 54 straipsniu, kuriame *inter alia* yra įtvirtintas konstitucinis aplinkos apsaugos imperatyvas, 23 straipsniu, kuriuo garantuojama nuosavybės teisių apsauga.

8. Konstitucijos 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai.“

8.1. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog ši konstitucinė nuostata reiškia, kad nurodyti objektai nuosavybės teise gali priklausyti tik valstybei, išskyrus iš pačios Konstitucijos kylančias išimtis; valstybė (jos institucijos, pareigūnai) negali priimti jokių sprendimų, kuriais remiantis minėti objektai iš valstybės nuosavybės pereitų kitų subjektų nuosavybėn (išskyrus tuos atvejus, kai pati Konstitucija tai leidžia) (Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas).

8.2. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad vidaus vandenimis, miškais, parkais, turinčiais valstybinę reikšmę, taigi ir priklausančiais valstybei išimtinė nuosavybės teise, galima pripažinti ne bet kokius vidaus vandenis, miškus, parkus, o tik tuos, kurių išliekamoji vertė yra tokia didelė, būtinumas juos išsaugoti ateities kartoms yra toks primygtinis, kad nepripažinus jų turinčiais valstybinę reikšmę kiltų grėsmė jų išsaugojimui; atsižvelgiant į valstybinės reikšmės vidaus vandenių, miškų, parkų ypatingą išliekamąją vertę, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, valstybė yra konstituciškai įpareigota rūpintis šiais objektais ir juos išsaugoti. Žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, pripažinimas turinčiais valstybinę reikšmę suponuoja santykių, susijusių su tokių objektų priežiūra, apsauga ir naudojimu, ypatingą teisinį reguliavimą. Atsižvelgiant į minėtų objektų ypatingą išliekamąją vertę, svarbą, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, tokiems objektams, palyginti su kitais objektais, įstatymu gali būti

nustatytas specialus, ypatingas teisinis režimas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

8.3. Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad valstybė pagal Konstituciją turi pareigą rūpintis ir tais valstybinės reikšmės gamtos objektais, kurie nuosavybės teise priklauso ne valstybei, bet kitiems asmenims, užtikrinti jų apsaugą. Ši valstybės pareiga negali būti interpretuojama kaip atleidžianti atitinkamų gamtos objektų savininkus nuo pareigos patiems prisidėti prie minėtų gamtos objektų išsaugojimo, laikytis šiems gamtos objektams nustatyto teisinio režimo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

9. Konstitucijos 54 straipsnyje yra nustatyta:

„Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai.

Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.“

9.1. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno gyventojo rūpestis ir pareiga, viešieji ir privatūs interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją natūrali gamtinė aplinka, gyvūnija ir augalija, atskiri gamtos objektai, taip pat ypač vertingos vietovės yra visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Žemės, miškų ir vandens telkinių tinkamas, racionalus naudojimas ir apsauga – Konstitucijos ginamas viešasis interesas (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas); valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų jos objektų apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei jų gausinimas, gali įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų ribojamas atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarimas, 2008 m. liepos 4 d. sprendimas).

9.2. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 54 straipsnį, yra konstatavęs, kad šioje normoje yra suformuluotas vienas iš valstybės veiklos tikslų – užtikrinti žmonių teises į sveiką ir švarią aplinką (Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 1 d. nutarimas).

9.3. Pažymėtina, kad tam tikros Lietuvos teritorijos dalys (vietovės), kurios dėl savo ekologinės, kultūrinės, istorinės, mokslinės ir kitokios reikšmės skiriasi nuo kitų Lietuvos teritorijos dalių (vietovių), jeigu tai konstituciškai pagrįsta, ne tik gali, bet ir turi būti priskirtos ypač vertingų vietovių kategorijai (Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. sprendimas).

Pažymėtina ir tai, kad, turėdamas įgaliojimus atitinkamas vietoves priskirti ypač vertingoms

vietovėms, įstatymų leidėjas turi ir įgaliojimus, atsižvelgdamas į gamtos objektų, esančių ypač vertingose teritorijose, ypatingą išliekamąją vertę, svarbą, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, valstybei tenkančią konstitucinę pareigą rūpintis ypač vertingų vietovių išsaugojimu ir racionalių naudojimu, nustatyti specialų tų vietovių apsaugos ir naudojimo režimą (Konstitucinio Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutarimas); toks specialus teisinis režimas suponuoja *inter alia* ūkinės ir kitokios veiklos tose vietovėse, dėl kurios gali būti pakeistas kraštovaizdis, atskiri atitinkamose vietovėse esantys objektai ir pan., specialias sąlygas, įvairius ribojimus ir draudimus; tie ribojimai ir draudimai turi būti konstituciškai pagrįsti (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai).

Teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe, naudojimu, būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo. Minėtas konstitucinis principas įpareigoja paisyti teisėtų lūkesčių, užtikrinti jų apsaugą, nepažeisti proporcingumo, protingumo, teisingumo reikalavimų (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai).

9.4. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog Konstitucijoje nėra nuostatų, kurios leistų teigti, kad žemė galėtų būti naudojama gyvenamajai, visuomeninei ir ūkinei-komercinei statybai be jokių techninių, statinių saugumo ir racionalaus jų išdėstymo reikalavimų, neplanuojant teritorijų urbanizavimo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį statybos santykių teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrintas Konstitucijos ginamas viešasis interesas, *inter alia* natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, saugomų teritorijų ir vertingų vietovių apsauga, tinkamas, racionalus žemės, miškų ir vandens telkinių naudojimas. Konstitucijos ginamas viešasis interesas tinkamai, racionaliai naudoti žemę, miškus ir vandens telkinius suponuoja įstatymų leidėjo pareigą įstatymu reglamentuojant statybos santykius nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų darnų teritorijos vystymąsi, sveikos gyvenamosios aplinkos formavimą, deramas gyvenamųjų vietovių infrastruktūros ir kitų veiklos sričių plėtros sąlygas.

10. Konstitucijos 23 straipsnyje yra nustatyta:

„Nuosavybė neliečiama.

Nuosavybės teisės saugo įstatymai.

Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.“

10.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 23 straipsnio nuostatos, sudarydamos visumą, atskleidžia nuosavybės teisių gynimo esmę (Konstitucinio Teismo

2002 m. gegužės 27 d., 2008 m. spalio 30 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai); Konstitucijos 23 straipsnyje yra įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas; pagal Konstituciją savininkas turi teisę su jam priklausančiu turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustus įstatymu, naudoti savo turtą ir lemti jo likimą bet koku būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2008 m. gegužės 20 d., 2008 m. spalio 30 d. nutarimai).

10.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad pagal Konstituciją nuosavybės teisė nėra absoliuti; ji gali būti įstatymu ribojama dėl nuosavybės objekto pobūdžio, dėl padarytų teisei priešingų veikų, dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio ir (arba) dėl kitų priežasčių, kai neapribojus šios teisės nebūtų galima apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, būtų pakenkta viešajam interesui; nuosavybės teisės ribojimas nėra negalimas, tačiau visais atvejais turi būti laikomasi šių sąlygų: nuosavybės teisė gali būti ribojama tik remiantis įstatymu; ribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir (arba) konstituciškai svarbius tikslus; turi būti laikomasi proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus.

Pažymėtina, kad pagal Konstituciją viešojo intereso (konstituciškai svarbaus tikslo) buvimas gali būti pagrindas apriboti asmens teisę į nuosavybę tik tuo atveju, kai dėl turto pobūdžio ir (arba) dėl kitų svarbių priežasčių neapribojus teisės į nuosavybę nebūtų įmanoma apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, būtų pakenkta viešajam interesui (Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas).

10.3. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad nuosavybė įpareigoja (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2008 m. gegužės 20 d. nutarimai). Teisės normomis reguliuojamų nuosavybės santykių subjektai paprastai turi ne tik tam tikras teises, bet ir atitinkamas pareigas; toks teisių ir pareigų derinimas pasireiškia įstatymais ne tik įtvirtinant savininko teises, bet ir nustatant atitinkamus draudimus tiek kitiems asmenims, tiek jam pačiam; teisės normų taikymo praktika rodo, kad nuosavybės teises reguliuojantys įstatymai dažnai yra pažeidžiami ne tik kėsinant į savininko teises, bet ir pačiam savininkui nesilaikant įstatymų apibrėžtų turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo ribų (Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas). Savininkas, turėdamas teisę valdyti nuosavybę, ja naudotis ir disponuoti, negali pažeisti įstatymų, taip pat kitų asmenų teisių (Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d., 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimai).

Konstitucijoje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir subjektinių nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teises ir interesus priešpriešinti viešajam interesui, kitų asmenų teisėms, laisvėms ir teisėtiems interesams (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d., 2008 m. gegužės 20 d. nutarimai).

10.4. Iš Konstitucijos kylančias nuostatas, kad nuosavybė įpareigoja ir kad nuosavybės teisė nėra absoliuti, aiškindamas kartu su Konstitucijos 54 straipsniu, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visi žemės sklypų, miškų, vandens telkinių savininkai, valdytojai, naudotojai privalo paisyti konstitucinio natūralios gamtinės aplinkos apsaugos imperatyvo, saugoti gamtinę aplinką, nepabloginti jos būklės, nedaryti žalos gamtinei aplinkai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai).

10.5. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti Konstitucijos ginamą viešąjį interesą, *inter alia* natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, saugomų teritorijų ir vertingų vietovių apsaugą, tinkamą, racionalų žemės, miškų ir vandens telkinių naudojimą, gali numatyti įvairias poveikio priemones, kuriomis siekiama pašalinti statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmes. Tokios priemonės gali būti *inter alia* įpareigojimas statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.). Nustatant tokias priemones turi būti laikomasi proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus. Jos turi būti būtinos siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir (arba) konstituciškai svarbius tikslus.

Iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisingumo, teisinės valstybės principų įstatymų leidėjui reguliuojant santykius, susijusius su statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, pasekmių šalinimu, kyla pareiga nustatyti kriterijus arba (ir) atvejus, kuriems esant teismas, sprendžiantis dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, teisinių pasekmių, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, turėtų galimybę parinkti tinkamą poveikio priemonę statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmėms šalinti.

IV

Dėl Civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies atitikties Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

1. Pareiškėjai prašo ištirti, ar CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nėra numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, gali priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta:

„Teismas savo sprendimu gali:

1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.);

2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti.“

3. Taigi pareiškėjų ginčijamoje CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta, jog teismas, nagrinėjantis bylą dėl savavališkos arba ne savavališkos, tačiau pažeidžiančios statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, statybos teisinių pasekmių, galėjo priimti vieną iš dviejų sprendimų: per nustatytą terminą įpareigoti statytoją reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti; galimybė teismui priimti kitokį sprendimą nebuvo numatyta. Vadinasi, ginčijama CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalies nuostata buvo suformuluota imperatyviai.

4. Minėta ir tai, kad CK 4.103 straipsnyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas apima iš esmės skirtingas situacijas:

– CK 4.103 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima situacijas, kai yra statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje apskritai yra negalimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti pašalinami tik nugriaunant ar perstatant statinį;

– CK 4.103 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas apima ir tokias situacijas, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio.

5. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti Konstitucijos ginamą viešąjį interesą, *inter alia* natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, saugomų teritorijų ir vertingų vietovių apsaugą, tinkamą, racionalų žemės, miškų ir vandens telkinių naudojimą, gali numatyti įvairias poveikio priemones, kuriomis siekiama pašalinti statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmes; tokios priemonės gali būti *inter alia* įpareigojimas statomą (pastatytą) statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.); nustatant tokias priemones turi būti laikomasi proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus; jos turi būti būtinos siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir (arba) konstituciškai svarbius tikslus.

Tad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį teismas, išnagrinėjęs bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmių, privalėjo priimti sprendimą įpareigoti statytoją statomą statinį nugriauti ar jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, jį perstatyti ir pan.) tais atvejais, kai atlikti statybos darbai toje vietoje yra apskritai negalimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti pašalinami tik nugriaunant ar perstatant statinį, yra proporcingas (adekvatus) padarytam pažeidimui ir atitinkantis siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus apginti pažeistas asmenų teises, išlaikyti teisingą

visuomenės ir asmens interesų pusiausvyrą, užtikrinti aplinkos, saugomų teritorijų ir vertingų vietovių, kitų gamtos objektų apsaugą, tinkamą, racionalų teritorijų naudojimą, ir vertintinas kaip konstituciškai pagrįstas.

6. Kitaip vertintinas CK 4.103 straipsnio 3 dalyje (2006 m. spalio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, kada jis apima tokias situacijas, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės yra galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio.

6.1. Minėta, kad pareiškėjų ginčijamoje CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta, jog teismas, nagrinėjantis bylą dėl savavališkos arba ne savavališkos, tačiau pažeidžiančios statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus statybos civilinių teisių pasekmių, galėjo priimti vieną iš dviejų sprendimų: per nustatytą terminą įpareigoti statytoją reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti; ginčijama nuostata suformuluota imperatyviai, todėl netgi remdamasis CK 1.5 straipsnio 4 dalimi, pagal kurią teismas, aiškindamas įstatymus ir juos taikydamas, privalo vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, net ir tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės yra galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, negalėjo priimti kitokio sprendimo, kaip tik sprendimą per nustatytą terminą įpareigoti statytoją reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti.

6.2. Minėta ir tai, kad iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus; konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas. Visa teisės sistema turi būti grindžiama konstituciniu teisinės valstybės principu, kuris suponuoja ir nustatytos teisinės atsakomybės proporcingumą; už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus; tarp siekiamo tikslo ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyrą (proporcingumas).

6.3. Taip pat minėta, kad įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas atitinkamus santykius, privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, lygiateisiškumo, viešo ir teisingo bylos nagrinėjimo, teisėjų nešališkumo ir nepriklausomumo principų. Įstatymuose turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą; negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris neleistų teismui, atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą

sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą. Antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, nukrypta nuo konstitucinės teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, sampratos, taip pat nuo konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų.

6.4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisingumo, teisinės valstybės principų, įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad teismas, nagrinėdamas bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinių teisinių pasekmių, turėtų galimybę, įvertinęs visas bylos aplinkybes, priimti ne formalų sprendimą, o tokį, pagal kurį įstatymo nustatyta priemonė (statytojui skiriamas įstatyme numatytas įpareigojimas) būtų proporcinga (adekvati) padarytam pažeidimui bei atitiktų siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus apginti pažeistas kitų asmenų teises ir išlaikyti teisingą visuomenės ir asmens interesų pusiausvyrą.

6.5. Konstatuotina, kad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį teismas, nagrinėjantis bylą dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, pasekmių, tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, negalėjo priimti kitokio sprendimo, kaip tik sprendimą per nustatytą terminą įpareigoti statytoją reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.) arba statinį nugriauti, sudarė prielaidas atsirasti tokioms teisinėms situacijoms, kai teismo galimybės vykdyti teisingumą buvo apribotos. Tai nedera su Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalimi, neatitinka konstitucinių teisingumo, teisinės valstybės principų.

7. Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisingumo, teisinės valstybės principų, įstatymų leidėjui reguliuojant santykius, susijusius su statybų, pažeidžiančių teisės aktų reikalavimus, pasekmių šalinimu, kyla pareiga nustatyti kriterijus arba (ir) atvejus, kuriems esant teismas, sprendžiantis dėl statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, teisinių pasekmių, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėtų priimti teisingą sprendimą ir šitaip įvykdyti teisingumą.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis, pagal kurią tuo atveju, kai statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, bylą nagrinėjantis „teismas savo sprendimu gali: 1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.); 2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti“, ta apimtimi, kuria nebuvo numatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, prieštaravo

Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

V

Dėl Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d., 2009 m. lapkričio 19 d. redakcijos) 3 dalies atitikties Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

1. Minėta, kad pareiškėjai *inter alia* prašo ištirti, ar Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.), neprieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta: „Jei statytojas (užsakovas) per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, apskrities viršininko administracija ar Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos pagal šio Įstatymo 27 straipsnio 3, 4, 6, 7 dalyse apibrėžtą kompetenciją teikia teismui prašymą (pareiškimą) dėl įpareigojimų vykdymo.“

3. Minėta, kad pagal Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalį teismas, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo bei siekdamas užtikrinti priimtų įpareigojimų pagrįstumo ir teisėtumo kontrolę, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, negalėjo priimti kitokio sprendimo, nei Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 2 dalyje įtvirtinti galimi kompetentingų institucijų sprendimai, t. y. galėjo tik patvirtinti sprendimą savavališkai pastatytą statinį nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.) bei įpareigoti vykdyti tokį sprendimą.

4. Konstatuota, kad tos situacijos, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje yra galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, iš esmės skiriasi nuo tų situacijų, kai yra statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai, kurie toje vietoje apskritai yra negalimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti pašalinami tik nugriaunant ar perstatant statinį.

5. Pagal Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą teismui, sprendžiančiam dėl kompetentingos institucijos skirtų įpareigojimų vykdymo, net ir tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, nebuvo numatyta galimybė priimti kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą statytojui statomą (pastatytą) statinį reikiamai pertvarkyti

(dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.) arba statinį nugriauti.

Kitaip tariant, teismo, sprendžiančio dėl įpareigojimų vykdymo pagal Statybos įstatymo 28 straipsnio 3 dalį tais atvejais, kai statomas (pastatytas) statinys ar atlikti kiti statybos darbai toje vietoje iš esmės galimi, o nustatyti pažeidimai objektyviai gali būti ištaisomi negriaunant ar neperstatant statinio, galimybės įvykdyti teisingumą ir priimti teisingą sprendimą buvo apribotos, nes ginčijamu teisiniu reguliavimu nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų skirtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.).

6. Šioje konstitucinės justicijos byloje konstatavus, kad CK 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį teismas privalėjo priimti sprendimą visais atvejais įpareigoti statytoją pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), nes nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, prieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

7. Minėta, kad pareiškėjai *inter alia* prašo ištirti, ar Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nėra numatyta, kad teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, gali priimti kitokį sprendimą, nei įpareigojimas asmeniui statinį nugriauti arba pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), neprieštaravo (neprieštarauja) Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

8. Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta: „Jei statytojas (užsakovas) per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos

ministerijos dėl įpareigojimo vykdyti reikalavimą kreipiasi į teismą.“

9. Minėta, kad palyginus Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalyje, kurią ginčija pareiškėjai, nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalyje matyti, jog Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas pareiškėjo ginčijamu aspektu iš esmės nepakito.

10. Šioje konstitucinės justicijos byloje konstatavus, kad Statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprendamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprendamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 116-4403) 3 dalis, pagal kurią tuo atveju, kai statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, bylą nagrinėjantis „teismas savo sprendimu gali: 1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.); 2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti“, ta apimtimi, kuria nebuvo numatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis

teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2006 m. spalio 17 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 116-4402) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija; Žin., 2009, Nr. 144-6352) 3 dalis ta apimtimi, kuria nebuvo nustatyti kriterijai arba (ir) atvejai, kuriems esant teismas, konstatavęs teisės aktų reikalavimus pažeidžiančios statybos faktą, sprenddamas dėl kompetentingų institucijų priimtų įpareigojimų vykdymo, įvertinęs visas bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principais, galėjo priimti ir kitokį sprendimą, nei patvirtinti kompetentingų institucijų įpareigojimą pastatytą ar statomą statinį (jo dalį) nugriauti arba jį reikiamai pertvarkyti (dalį statinio nugriauti, perstatyti ir pan.), prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis